

Tizenkilencedik évfolyam.

1905.

4. (220) füzet.

ARMENIA

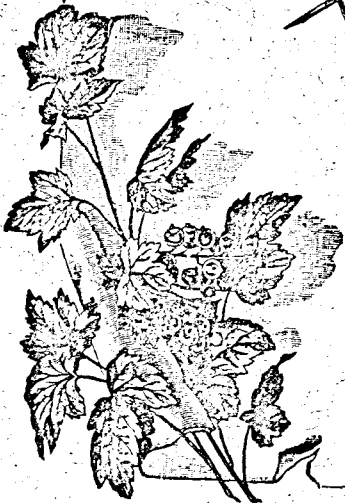
MAGYAR-ÖRMÉNY HAVI SZEMLE.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

SZONGOTT KRISTÓF.

BCU-Chuj / Central University Library Chuj

Legyen meggyőződve, hogy míg maradékaim élnek, Önnek irántam tanúsított szíveségét, mint örökséget fogják tartani s az „Armenia“ füzeteit, mint családi szentséget fogják tisztelni. (Szongott Kristófhöz Buenos-Aires decz. 23. 1902. intézett leveleiből).

Czetz János
magyar táborszó.

SZAMOSÚJVÁR,
Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája
1905.

TARTALOM.

József főherczeg és az „Örmény Múzeum.”

Két nevezetes irat.

Örmény Múzeum (költemény). — Kritsa Klárától.

A magyarok eredete és őslaka. — Negyedik közlemény. — Irta Szongott Kristóf.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület” alakuló közgyűlése. —

Az „Armenia” előfizetési ára egész évre 8 korona, fél évre 4 korona, egyes füzet ára 80 fillér.

o o o

Nyilatkozatok az „Örmény Múzeum”-ról.

A fumei palotájában jelenleg betegen fekvő József főherczeg beteg ágyán is meleg érdeklődést tanúsít az etnográfia iránt. Amint értesült, hogy Szamosújvárt a keleti tudományok ápolására Örmény Múzeum-Egyesület alakult, József főherczeg megleghangú levél kíséretében 200 korona összeggel az egyesület alapító tagjaként jelentkezett. Molnár Viktor, miniszteri tanácsos az egyesülethez a kormány nevében üdvözlő iratot intézett. — („Pester Lloyd” esti lap, 48 szám 1905. febr. 27).

Alig egy hete, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület” Szamosújvárt megalakult és József főherczeg betegsége ellenére már is figyelmére méltatja ezt a legújabb kulturális alkotást, mely egy új múzeum létesítésével a hazai és keleti örménység szellemi kapcsolatából hazánk erdélyi részében világraszóló intézménynek ad életet. A legmagyarabb főherczeg siet is keblére ölelni a magyar örménységet és meleg szeretete jeléül 200 koronával az „Örmény Múzeum-Egyesület” alapító tagjainak a sorába lép. Kétszeresen tanulságos és követésreméltó az uralkodó család egyik legnépszerűbb, tudós tagjának ez a fenkölt cselekedete, melylyel a magyar nemzet szívéhez legközelebb férközött hazai örménység iránt elismerését ily fényesen kinyilvánítani kívánta. A szamosújvári ünnepnek ez az utóhangja legszentebb záloga, koronája lesz annak a hazafias és kegyeletes mozgalomnak, a mely szabad magyar földön Kelet kincsei számára kulturtemplomot emel a magyar haza iránt örökké hálás magyar-örmények támogatásra méltó lelkesedéséből. („Független Magyarország” IV. évfolyam 1059 szám, 1905. febr. 27.)

A Szamosújvárt felállítandó örmény ethnografiai múzeum ügyét mindenfelől nagy lelkesedéssel karolják fel és buzgón támogatják. A rendes tagok száma rohamosan szaporodik. Az alapító tagok is mind sűrűbben jelentkeznek s így legújabbán is lomperti Korbuly Bogdán nagybirtokos 200 koronával az alapító tagok sorába lépett, a mely hazafias áldozatkészségeért ez uton is hálás köszönetet mond az új alapító tagnak a múzeum bizottsága. A múzeum ügye egyébként legközelebről a végleges megvalósulás stadiumába megy, a mennyiben az alapszabályokat jóváhagyás végett felterjesztették a belügyminiszteriumnak, a honnan a napokban le is érkezik („Szolnok-Doboka” 1905. márcz. 16. 11. szám).

JÓZSEF FŐHERCZEG ÉS AZ „ÖRMÉNY MÚZEUM.”

Császári és királyi Fenség!

Legkegyelmesebb Urunk és Pártfogóink!

Hódoló hálával vettük Fenségednek az „Örmény Múzeum” javára dr. Herrmann Antal, a múzeum tiszteletbeli igazgatója szives közbenjárására legkegyelmesebben tett nemeslelkű alapítványát. — Ez alapítvány szilárd erkölcsi alapja a mi intézetünknek. Ez igazolja szándékunkat, biztosítja célunkat. Ez bizonyítja, hogy a hazai örménység hazafiasan, magához és a magyar nemzethez méltóan cselekszik, midőn azzal fejezi ki elismerését a hazát adó dicső nemzet iránt, hogy örmény múzeum alakjában a hazai kultúra oltárára teszi le hálaáldozatúl legdrágább kincseit: történeti, egyházi, családi hagyományait, emlékeit, ereklyéit. E világra szóló intézménynek, e nemzeti szentélyünknek malasztosító talizmánja lesz Fenséged alapítványának erkölcsi jelentősége. Ez új hálaköteléssel fűzi Híjk. sarját, a legmagyarabb magyar rajt Árpád nemzetéhez, melynek leg-hivebb fia és megdicsőült *Rudolf* és *Erzsébet* üdvözült szelleme mellett áldó nemtője: Fenséged.

Fogadja Fenséged legkegyelmesebben a mi forró gyermeki hálánkat, a mely egyenlő kegyeletes mély hódolatunkkal. Esedezünk, nemes nagy szívében tartson fenn egy kis helyet hűséges örményei és múzeumunk számára.

Fenségednek hálás hivei és hódoló szolgálai.

Szamosújvárt, 1905. márczius 16-án.

Az Örmény Múzeum-Egyesület nevében:

Bárány Lukács
a felügyelő bizottság elnöke.

Szongott Kristóf
a múzeum igazgatója.

Tódorfi Lukács
ügyvivő alelnök.

dr. Papp Gusztáv
titkár.

KÉT NEVEZETES IRAT.

I.

A múzeumok és könyvtárak nagytekintetű Főfelügyelőségének.
Magyar Nemzeti Múzeum. Budapesten.

Nagytekintetű Főfelügyelőség!

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ tiszteletbeli igazgatójának dr. Herrmann Antalnak alkalmá volt, hogy a múzeumok stb. temesvári kongresszusán a főintézőkkel eszmét cseréljen a tervezett „Örmény Múzeum“-ról. Ezen intézők kedvező és biztató felfogása is bátorította a kezdeményezőket, hogy az említett döntő tényezők hathatós pártfogásában bizva, a siker biztos reményével erélyesen fogjanak a nagy eszme megvalósításához. E reményünk alapos volt. Az érdeklődők élénk részvéte, a bel- és külföldi illetékes körök fenkölt helyeslése mellett tartottuk meg az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlését Szamosújvárt 1905. febr. 19-én. Minden hazai nemes ügy nagylelkű pártfogója, József Főherczeg Ö Fensége az első volt, a ki alapító tagúl jelentkezett. Egy névtelen pártolól 1000 korona alapítványt tett. És mielőtt még megkezdődött a tulajdonképeni propaganda, mely csak az alapszabályok megerősítése után fog megindulni, már jelentkeznek a tagok, köztük alapítók is, és érkeznek a nagyértékű örmény vonatkozású adományok. A tárgyak elhelyezése czéljára biztosítva vannak alkalmas helyiségek a szamosújvári örmény főtemplom oratoriumaiban és a régi gymnasiumi épületben. Az ügy állásának részletei az „Armenia“ tisztelettel mellékelt füzetből láthatók.

Midőn ezeket mély tisztelettel hivatalosan jelentjük a nagytekintetű Főfelügyelőségnek, teszszük ezt abban a tudatban, hogy ügyünk országos intézőibe vetett bizalmunk szintén igazolást fog nyerni abban, hogy hathatósan fel fogják karolni múzeumunkat, mely az alapszabályok értelmében az országos főfelügyelőség hatáskörébe van rendelve.

Alázatosan kérjük a nagytekintetű Főfelügyelőséget, méltóztassék hazafias, nemzeti kulturintézményünket abban a nagyhatású, teremtő erejű pártfogásban részesíteni, mely

a virágzás korszakát derítette fel kultur-kincseink gyűjtésének és őrzésének történetében.

A nagytekintetű Főfelügyelőségnek mély tisztelettel.

Szamosújvárt, 1905. márczius hó 10.

Alázatos szolgálói:

Bárány Lukács
a felügyelő bizottság elnöke.

Tódorfi Lukács
ügyvivő alelnök.

Szongott Kristóf
a múzeum igazgatója.

Dr. Papp Gusztáv
titkár.

II.

(Ez a levél dr. Herrmann Antalhoz volt intézve).

Budapest, 1905. febr. 17-én.

Tisztelt Igazgató Ur!

Az „Örmény Múzeum-Egyesület” alakuló közgyűlésére történt meghívásomért fogadja és tolmácsolja őszinte köszönetemet.

Halaszthatatlan tennivalóim gátolnak ugyan a megjelenésben, de nem gátolnak abban, hogy ezen új kulturális intézményt mindjárt születésekor szívem egész melegével ne üdvözzöljem.

Mint a kultura egyik szerény, de minden körülmények között készséges, jóakarató és odaadó munkása, kell, hogy örömmel lássak s meglelégedéssel kísérjek figyelemmel minden törekvést, a mely hazánk közműveltségének fejlesztése és kiterjesztése érdekében, még ha csak eszmék hirdetésével is, száll sikra; minélfogva fokozott meglelégedéssel örvendek annak, ha alkotásról szerzek tudomást, a mely az eszmék komolyságának s így megvalósításának is legbiztosabb záloga.

Ezen új egyesület a multak dicsőségének beszédes emlékeit fogja egy helyre gyűjteni, teszi ezt nemcsak a czélből, hogy az ivadékok őseiket ezzel is jobban megismerjék s hogy a hála és kegyelet érzéseire hangoltassanak, hanem azért is, hogy ezen emlékek is-

meretek szerzésére és további tettekre serkentő tényezőkül szolgáljanak és megőriztessenek.

Átlátva, érezve és értékelve mindezt, melegen üdvözlöm a tisztelt alapítókat s Isten áldását kérem nemes törekvésükre.

Hazafias üdvözlettel

Molnár Viktor
miniszteri tanácsos.

ÖRMÉNY MÚZEUM.

Derék, fenköltlelkű egyének
Nemes áldozatkészsége,
Fáradhatlan munkálkodása
Egy nagy művet hozott létre.
Örök lámpa ez, mely fényt áraszt
Az örmény német multjára;
A haza- és fajszeretnek
Ég benne olthatlan lángja.

A közműveltség oltárára
Helyezik ez örök lámpát,
Hadd lássák a késő századok
Az örmények dicső multját
S hogy ennek egy kis töredéke
Am itt nem dicstelenül élt:
Hálás kegyelettel adózzot,
Az új, a drága hazáért!

Oh! nem érdemlent fogadott
Keblébe a magyar nemzet,
Mert az örmény minden időben,
A magyarral együtt érzett.
Keblében ég, mint a vesztatűz
— A hő fajszeretet mellett —
Ez édes drága haza iránt.
Hálás gyermeki szeretet!

Ti magyar-örmény honleányok!
Ti, kiknek egyik erénye,
Áldozni a szépért és jóért,
Most itt az alkalom erre:
Családi ereklyéitektől
Váljatok meg s áldozatok
Az örmény múzeum javára,
Mint igaz hű honleányok! . . .

KRITSZA KLÁRA.

A MAGYAROK EREDETE ÉS ŐSLAKA.

Irta: SZONGOTT KRISTÓF.

(Negyedik közlemény.)

8. Fejezet. Heráklisz császár.

Heráklisz kelet-római császárról Latkóczi Mihály ezeket mondja: „Született 575-ben (Kr. után). Ilyennevű atyja Afrika helytartója volt; 610-ben afrikai csapatokkal bevette Konstantinápolyt és megbuktatta a bitorló Phokast, a kit lefejeztetett. Majd ő lépett trónra és új dinástiát alapított. Új rendszert honosított meg.

Khosroes perzsa királytól elvette egész Elő-Ázsiát, Khosroes fiával Siroessel pedig előnyös békét kötött, melynek értelmében Siroes visszaadta a Megváltó keresztjét, melyet a perzsák Jeruzsálemmel együtt elfoglaltak volt (629. szept. 14; innen a Kereszt-felmagasztalásának ünnepe)...

Utolsó éveit szerencsétlen háborúk keserítették meg. Az arabok elfoglalták Szíriát és Egyiptomot. Első házassá-

gából lett fiát, Konstantint s második nejének Martinának fiát Herakleonát közös trónutódokul kinevezvén 641-ben meghalt.“ (Pallas-Lexicon, 9. kötet, 89 lap).

9. Fejezet, A básziliusok.

Heráklusz halála után, az elhunyt császár legkiválóbb hivatalnokai, legvitőzebb férfiai, legbizalmasabb emberei, — nehogy az új udvar szötte fondorlatainak áldozatul essenek, — egy tömeggé egyesülnek és „básziliusok“ neve alatt elmenekülnek. Utjuk iránya Kelet felé vezet... A magyarok ősei, rokonai a Volga mentén találkoztak a básziliusokkal...

Most lássuk, hogy mit mond a történelem a básziliusokról.

„A básziliusok ázsiai Sarmatia népeinek egyike, mely az Ethil (Atel, Atil = Volga) folyó mellett lakott és nagyobb részt állattenyésztéssel foglalkozott. De görög névvel básziliusoknak neveztetnek, minek jelentése: királyi eredetűek; mivel azzal dicsekedtek, hogy ők — személyeikre nézve — fejedelem-sarjak: a hős-vitéz Heraklusz (császár) családjából származtak.“ (Párszégkh e mi házkáczh szármádáczhocz Ásziah pánágéloczh ár Ethil kédov, varkh észd médzi mászin ein chásnárádzkh; pájczh gocshéczhán i hujn párpár párszégkh, var thárkh-máni thákávarágánkh, khánzi szénábárdzein zánchánsz linil árkhájazunsz i zárme khácshin Herákleáh.¹⁾ Lásd, Mechithár-Lexicon, Velence, 1769. év, második rész, 256 lap).

Az örmény tudós által írott ezen nevezetes szavak tanúsága szerint tehát a básziliusok a Volga mentén laktak; de itt laktak egy ideig a magyarok ősei, rokonai is... és ezen második állítás igazságát a leghitelesebb

¹⁾ Itt közre adom ezen nagyon fontos idézetet örmény betűkkel is:

Բարսեղը է մի յազգաց սարմատացոց Ասիոյ քնակելոց սո ըթիլ գետով, որը ըստ մեծի մասին էին խաշնարածք. քայց կոչեցան ի յոյն ըստբառ ըստսեղը, քանզի մնալարծէին զմնծանց լինիլ արքայսարձնս ի զարմէ քաշին Հրակելոց: (L. a fentebb idézett helyet.)

forrással Konstantinos Porphyrogenetos ezen szavaival bizonyítom be: A szevartik (szábártoi ászfáltoi: feketefiak) „három évig együtt laktak a kozárokkal és együtt harczoltak velük minden háborúban.“ (L. Marczali Henrik, A magyar történet kútfőinek történelme, 48 lap, felülről az 5—6 sor). A Volga (Atel) pedig Kazárországon keresztül folyik...

A básziliusok tehát akkor, midőn a magyarok őseivel, rokonaival találkoztak, csak ugyan ázsiai Sarmatiában a Volga mellett tartozkodtak. De azért ezek nem voltak „szármátá“-k, hanem görög és latin (római) eredetű keresztények, kik mindnyájan klaszszikus műveltséggel bírtak; mert a buzgó keresztény Heráklusz császár udvarába nem félvad, pogány szármátákat fogadott be, hanem a legfőbb udvari méltóságokat, állami hivatalokat keresztény rokonnak, legmeghittebb embereinek, legjobb barátainak, ismerőseinek adta. És mivel a básziliusok közül sokan verrokonnai voltak a bászileusz-nek (*Βασίλευς*): Heráklusz császárnak, az egy néptörzssé verődött básziliusok méltán dicsekedhettek azzal, hogy ők fejedelem-sarjadékok: „básziliusok.“

* * *

És itt — mielőtt átmennék a következő fejezetre — tisztelettel arra kérem szives olvasóimat, hogy ne cseréljék össze a „bászilius“ nevet a „basilida“ névvel; mert a két név és néptörzs között nagy különbség létezik. Ugyanis a „basilius“-ok — mint előbb is láttuk — görög-latin eredetű keresztény néptörzs, míg a „bászilidá“-k pogány skythák („Basilidae Scythae“), kik — Kiepert szerint — Nagy-Sándor idejében a Krim félszigeten (Chersonesos Taurica) és a felette elterülő földön laktak.¹⁾

Itt és a következő fejezetekben a básziliusokról szólok, ellenben a bászilidákról hátrább ott tesz szó, hol

¹⁾ Lásd H. Kiepert, Historisch-geographischer Atlas der alten Welt. Zehnte verbesserte Auflage. Weimar, 1854. Második tábla: Das persische Reich und das Reich Alexanders des Grossen.

hol a magyarok rokonairól fogok megemlékezni. Addig is egy lényeges különbséget már itt is felemlitek és ez következő: a bászileus egyik öse, vérrokona, atyafia (consangvineus) a magyarnak, míg a basilida csak rokona (affinis: határos vele, benachbart, angränzend).

10. Fejezet. *Etelköz.*

Az ősök és rokonok ott hagyják Lebediát és tovább vándorolnak... Útközben szövetségre lépnek a básziliusokkal,¹⁾ kik a Volga-folyó mentén tartozkodtak és velök együtt letelepednek az — Etelközben.

„A Volga folyót az örmények Ethil-nek, a tatárok ellenben Etel-nek nevezték. Ez a nagy fogyó, melybe hetven más kisebb folyó és patak szakad, Sarmatia éjszakkéleti határfolyója. Az éjszaki hegyekből ered, és kanyargos pályája több tartományon át vezet. Egyik kanyarulata közeledik a Tanais folyóhoz; azután a másszágeták földjén (Ázstárchán, Astrakan) két ágra szakad és a Káspitengerbe ömlik. A Volga folyó az ókorban Re nevet viselt.“²⁾

Az ősök ezen tartozkodási helyéről egy kiváló magyar író ezeket mondja:

„Etelköz (Atelcuzu, Atelköz) körülbelől 887—895 közt a magyarok hazája. Lebediából a besenyőktől kiszorítva jutott a magyarság a krónikákban nem említett és az egykori görög írótól Atelkumnak³⁾ nevezett területre, melyet történetíróink minden alap nélkül csupán a magyarosabb hangzás kedvéért — Etelköznek mondanak. Etelköz alatt Podolia délkeleti s Kiew vidékének délnyugati, Moldovának a Szerettől keletre eső lapályos részét, Besszarabiát és Cherson vidékét értjük. Egészen a Dnjeszterig aligha terjeszkedtek a magyarok, mert nem akar-

¹⁾ L. az előző 9. fejezetet.

²⁾ Mechithár Lexicon, második rész, 279 l.

³⁾ Átel (Etel, Ethil) jelentése: folyó, viz. V. ö. örmény gáth (*quæ*): viz, vízcsepp, latin gutta: csepp, török bud, örmény gáthil=gutta, stilla, influxus: vízcsepp, folyás, befolyás. — Kum = a görög *κύμα* (onda, flutto) hab, hullám, víz; „atelkum“ tehát annyi, mint: a folyó hullámai (által elöntött földterület).

hették, hogy a besenyőkkel ismét szomszédságba jus-
sanak. Az új hazát a dubnicai krónika szerint még Nagy-
Lajos korában is Etelnek nevezett Dnjeszter vagy Neszter
hasította ketté. Az Etelközben való tartozkodás három
dolog miatt lett nevezetes: 1. mert ide indulva választották
meg a magyarok első fejedelmüket és pedig a kazárok
ösztönzésére; 2. mert itt csatlakozott hozzájuk a kazárok
közt kiütött polgárháborúban földönfutóvá lett kabarok
törzse, mely rövid időn beolvadt a magyarságba; s 3.
mert VI. Leo görög császár hívására 893. táján innen
indultak Simon bolgár király ellen. Rajta Árpád fia
Liuntin vezetése alatt három nagyobb győzelmet nyertek
s nagy zsákmánnyal tértek haza Bolgárországból, melyet
egészen a Balkánig bekalandoztak. Ez a hadjárat adott
alkalmat Leo császárnak, hogy „taktikájá”-ba fölvegye a
magyarok hadakozása módjának leírását.“ (Pallas-Lexicon,
6. kötet 519 lap).

Az itt közölt idézethez van egy-két mondanivalóm.
Első, mit mondani akarok ez: Nagyon helyesen jegyzi
meg az idézet derék írója azt, hogy „alig ha
egészen a Dnjeszterig terjeszkedtek a magyarok.“ És ha
helyes ez a megjegyzés, akkor helytelen a dubnicai
krónika azon állítása, mely azt mondja, hogy a „még
Nagy-Lajos korában is Etelnek nevezett Dnjeszter vagy
Neszter hasította ketté az új hazát“. Aztán kétséges a
mondott krónikának azon állítása is, hogy a Dnjeszter
folyó Etel-nek neveztetett volna. De ha csakugyan viselt
a Dnjeszter, Etel nevet, akkor az Etel szó nem volt elől
nagy E-vel írva, hanem kis e vel így: etel és nem volt
tulajdonnév, hanem közfőnév és csak ennyit jelentett:
viz, folyó, folyóviz (L. előbb ezen fejezet 3. jegyzetét. *) Tehát,
ha valóban előfordul a dubnicai krónikában az etel szó,
akkor annak így kell írva lennie: Dnjeszter etel, magyarul
Dnjeszter folyó; mert a nagy e-vel (E) írott Etel a Volga
folyónak volt tulajdonneve. (L. 10 térkép a hazai törté-
nelem tanításához: Európa a magyarok honfoglalása
idejében. Budapest, 1901.)

*) Még ma is használatos nálunk ez a kifejezés: „Menj a
vizhez, a folyóhoz“, e helyett: „Menj a Szamoshoz.“

Nem járt kezeim közt egyszer sem az „egykori görög író“-nak munkája, melyben az „Atelkum“ előfordul. Szeretném tudni, hogy az „Atelkum“ szó nagy A-val, vagy kis á-val (α) van írva; mert ha kis á-val van írva, akkor Etelköz alatt csakugyan azt a területet értjük, mely elébb le is van írva az idézetben (L. ezen fejezet harmadik bekezdését!); mivel ekkor „atelkum“ csak ennyit jelent: két folyóvíz (Atel = viz, kum[a] = viz) közt elterülő földrész: folyamköz. (V. ö. Muraköz, Csalóköz... szók-
kal). De ha nagy A-val volna írva (pedig nagyon valószínű, hogy így van írva!), akkor ez a körülmény azt tanúsítaná, hogy még volt — Lebediától keletre — egy más hasonló nevű földterület a Volga (Atel) mentén, a tulajdonképen „Atelkum“-nak nevezett folyómellék (Atelcuzu, Etelköz.)

Habár Konstantinos Porphyrogenetos ezen szavai-
val: „A másik rész nyugat felé ment lakni vajdájával és fővezérével, Lebediással, az Atelkuzunak nevezett tartományba“, — világosan mondja, hogy Atelkuzu Lebediától nyugatra feküdt; mégis vannak egyesek, kik azt állítják, hogy terjeszkedhetett Atelkuzu Lebediától éjszak-keletre is és állításuk mellett ezeket az érveket hozzák fel:

1. Annak a földterületnek, mely Atelcuzu (Atelkum = Atelköz, Etelköz) nevet viselt, az Atel (Volga) folyó mentén kellett feküdnie. (A kiknek vezetékneve Temesvári, Kolozsvári, Dési..., ha ők maguk nem is laknak Temesvárott, Kolozsvárt, Désen; de ősök bizonyára a mondott helyeken laktak).

2. A közreadott idézet azt mondja, hogy: „Egészen a Dnjeszterig aligha terjeszkedhettek a magyarok; mert nem akarhatták, hogy a besenyőkkel ismét szomszédságba jussanak“. Most ha szemügyre vesszük a térképet, azt látjuk, hogy az ősök csak úgy kerülhették ki a besenyőket, kiknek háborgatása miatt hagyták el Lebediát, ha tőlük tovább keletre a Volga (Atel) felé huzódnak; ellenben, ha Etelköz az idézet mondotta helyen feküdt, akkor még közelebb jutottak a besenyőkhöz, miután a besenyők alatt huzodik el a „Besenyő-tenger“ partján az idézet jelölte „Etelköz“. (L. 10 térkép, harmadik lap: Európa.)

3. Az Atel alatt fekszik a Kuma folyó; ha most a két folyó nevét összekötjük (Atel + Kum[a]), előáll a görög író által használt „Atelkum“ (= Etelköz) alak. És ekkor igazat kell adnunk azon magyar történelemíróknak, kik az „Atelkum“ szót magyarra így fordították: „Etelköz“ (Atel és Kuma között fekvő terület); de fordíthatták volna még így is: „Vizköz,“ „Folyóköz,“ „Folyamköz,“ miután mindkét folyónak neve (Atel, Kuma) vizet, folyót jelent.

4. Miért küldi a hatalmas görög (kelet-római) császár: VI. Leo éppen a magyarokat a bolgár Simon ellen? Azért küldi, mert a magyarok (L. 10 térkép a hazai történelem tanításához. Európa a magyarok honfoglalása.. idejében, tervezte dr. Márki Sándor.) Bolgárország közelében vannak. Aztán azért is küldi az örmény eredetű császár a magyarokat; mert jobban bizott — minden másnál — a vitéz magyarokban, kiknek sorai között sűrűn találkoztak örmény harcosokkal is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Csak felhoztam, de kijelentem, hogy nem értek egyet ezen ellenkező véleménynyel; hanem a tudós császár szavainak adok hifelt feltétlenül... és most a következő szavakkal zárom be ezt a fejezetet.

Az idézet írója ezt is mondja, hogy „az Etelközben való tartozkodás három dolog miatt lett nevezetes“... és felsorolja mind a három nevezetes dolgot. Én az első dologhoz (Árpád fejedelemmé választása) majd hátrább szólok. A másik két dologról (a kabarok csatlakozása és VI. Leó császár hívása) a jelen fejezetben feljebb mondtam el szükséges mondanivalóimat.

Azonban kutatásaim alapján abban a helyzetben vagyok, hogy a három nevezetes dolgot kiegészíthetem egy negyedikkel: a legnevezetesebbel, midőn azt mondom, hogy Etelközben keletkezett a dicső magyar nép. Azonban erről a legérdekesebb tárgyról, erről a legnevezetesebb dologról a következő fejezetek beszélnek.

AZ „ÖRMÉNY MŰZEUM-EGYESÜLET“ ALAKULÓ KÖZGYŰLÉSE.

— 1905. febr. 19 —

Jól ismerem ezen hazafias város multjának minden részletét, hiszen én magam irtam meg Szamosújvár város Monográfiáját; azért jelen alkalommal is csak igazat mondanak szavaim, midőn állítom, hogy ilyen tekintélyes, tudós gyűlést még nem láttak városunk falai.

Folyóiratom márczius havi füzete hozott ugyan ezen párját ritkító gyűlésről mintegy hat oldalra terjedő közleményt; de azért a hely szűke miatt még igen sok és fontos közlenivaló anyag szorult ki a mult hónapban... És mivel ezen nagyon nevezetes gyűlésről világos, teljes képet akarunk adni, az eddig közlött érdekes dolgokhoz még hozzá adjuk a következőket:

Gyűlés előtt csak négy nappal előbb küldöttük szét a meghívókat és mégis ezen nagyon rövid idő alatt oly sok üdvözet, távirat és nyilatkozat érkezett a szervező bizottság elnökéhez, tagjaihoz, vagy a közgyűléshez, hogy a rendkívüli siker mindenkit meglepett...

I. Jegyzőkönyv

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek Szamosújvárt 1905. febr. 19-én tartott alakuló közgyűléséről.

Jelen vannak: Ábrahám Miklós, Áján Joachim, Bányai Károly, Bárány János (Marosvásárhely), Bárány István, Bárány Lukács, Bárány Márton, Begidsán Gerő, Begidsán Tivadar, Cheul Tivadar, Csásusz János, Esztegár Gerő, Fedorka Elek, Dr. Gopcsa Jakab, Dr. Herrmann Antal (Budapest), Józsa János, Józsa Jánosné, Kapatán Márton, Kovács Géza (Kolozsvár), Dr. László Márton, Marosán Gusztáv, Merza Gyula (Kolozsvár), Miskgián János, Moldován Simon, Murádin Sándor, Novák Lajos, Dr. Papp Gusztáv, özv. Patrubán Mártonné, Sáhin Péter, Salamon Árpád, Szongott Kristóf, Tódorfi Lukács, Turcsa Mihály, Uhlyárik Albin, Voith Gergely, Voith Jakab, Zábulik Jenő, Zoltán Béláné.

Szongott Kristóf, mint az 1904. okt. 23-án tartott értekezlet által kiküldött szervező bizottság elnöke megnyitja az ülést. Historiai visszaemlékezések után kimutatja a mai napnak kulturtörténeti, sőt történelmi fontosságát Szamosújvárra és az egész örménységre nézve. Aztán konstatálja, hogy a gyűlés korelnöksége kétségtelenül a jelenlevő Bárány Lukács plebánost illeti, a kinek legnagyobb érdemei vannak az örmény múzeum ügyében s ki az értekezleten is elnökölt. De sajnálattal kell beletnyugodni abba, hogy Bárány Lukács gyöngélkedése miatt nem foglalja el az elnöki széket. Felszólítja a közgyűlést, hogy korelnököt válasszon.

A gyűlés lelkes közfelkiáltással Szongott Kristófit választja meg korelnöknek.

A korelnök jegyzőnek Dr. Papp Gusztávot és a jegyzőkönyv hitelesítésére Merza Gyulát és Dr. László Mártont kéri fel. Helyeslés.

Korelnök felszólítja Dr. Herrmann Antalt a beérkezett üdvözlések előterjesztésére. Herrmann felkéri azokat, a kik személyesen hoztak üdvözléseket, ezeknek előadására.

Először Miskgián János örmény kath. áldozár szólalt meg és örmény nyelvű beszédben a keleti örménység nevében üdvözlö a közgyűlést, aztán pedig a „Pánászér“ (philologus) című Párisban megjelenő előkelő tudományos folyóirat szerkesztőségének üdvözlését tolmácsolja abból az alkalomból, hogy a magyar örmények világra szóló kulturalkotásba fogtak.

Herrmann kiemeli ez üdvözlések rendkívüli jelentőségét és az elsőnek lényeges tartalmát magyar nyelven olvassa fel a következőkben:

Testvérek! A keleti örménység nevében üdvözlöm Hájk népének Szent-István koronája védelmében élő raját, melynek legjobbjai új templomot készülnék alapozni az örmény hagyományok, emléket egy dicső multnak. Az örmény múzeum, melyet a szabadság országában, az örmények e szabad királyi városban alkotnak, mentsvára lehet az őshazában és szerte a világon élő örmények nemzeti kincseinek, családi ereklyéinek. Ezeket itt nem fogják elkobozni zsarnok fejedelmek, nem fogják elragadni rabló barbarok, és nem fogja feldúlni anarchista csőcselék. Az örmény

szellem örök lámpája gyul ki itt a Szamos partján, méltó arra, hogy az egész örmény világ olaja táplálja. Világosító-Szent-Gergely világosítsa fel magyar testvéreimet, hogy lelkeséggel, áldozatkészséggel, kitartó munkával virágzóvá tegyék e nagyhivatású intézményt, a nemes magyar nemzetnek is dicsőségére. Az Isten áldása legyen az örmény múzeumon!

Kovács Géza, az Erdélyi Kárpát-Egyesület főtitkára személyesen hozta el az E. K. E. üdvözlő iratát és azt a legbensőbb rokonszenv lelkes kifejezésével nyújtja át. Az irat így hangzik:

Nagyságos Szongott Kristóf tanár és szerkesztő urnak, mint az Örmény Múzeum-Egyesület szervező bizottsága elnökének Szamosújvár.

Erdélyi Kárpát-Egyesület.

45—1905 szám.

Tisztelt Közgyűlés!

Már a múzeumunkban rendezett örmény himzés-kiállítás kapcsolatánál fogva is hazafias örömmel és őszinte rokonszenvvel üdvözljük az ott létesítendő „Örmény Múzeum“ eszméjét, melynek mielőbbi megvalósításához testvéries érzülettel szerencsét és sikert kívánunk.

Adja a Gondviselés, hogy ez az új tudományos és idegen forgalmi intézmény újabb szindús tükre legyen hazarészünk néprajzi látványosságainak, mely velünk együtt működve szintén éber őrszemként foglalja el helyét a magyar közművelődés sziklabástyáján.

Kolozsvár 1905 február 18-án

Honfiúi üdvözlettel:

Br. Feilitzsch Arthur
elnök.

M. Kovács Géza
titkár.

Az Örmény Múzeum-Egyesület tekintetes alakuló Közgyűlésének Szamosújvár.

Bárány János az elnösnél élő szóval jelentette be a marosvásárhelyi örmények örvendező és helyeslő üdvözlését, Merza Gyula a kolozsvári Világosító-Szt.-Gergely kezeléségének szerencsekívánatait, Herrmann Antal pedig Dr. Szamosi János kolozsvári egyetemi tanár köszöntő izenetét.

Herrmann előterjeszti a telegrammokban és levélben érkezett üdvözlőket és helyeslő nyilatkozatokat.

Mint a nyugoti örménység lelkes rokonszenvéről tanuskodó nyilatkozatok, fölötte nagy jelentőségű a következő két üdvözlő sürgöny, illetőleg levél:

Az „Armenia“ folyóirat Szerkesztőjének

Szamosújvár.

Legbensőbbben részt veszek ünnepükön, a mely a magyar-örmények szellemi kulturája feléledésének örvendetes jele.

Lemberg.

Theodorovics érsek.

*

Congregatio Mechitaristica
Vindobonensis.

Bécs, 1905. febr. 16.

Tekintetes Szongott Kristóf urnak, az „Armenia“ szerkesztőjének

Szamosújvárt.

Közölték velünk, hogy folyó hó 19-én Szamosújvárt megtartják az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlését.

Midőn ezt az eszmét a legnagyobb örömmel üdvözzöljük, a legkevésbé sem kételkedhetünk, hogy ez a vállalat, melynek sikeréhez egész szívünkben szerencsét kívánunk Szamosújvár örmény város közönségének, nemcsak dicsőséges multunk szemléltetését és általános megismertetését, hanem az örmény nemzeti szellem élesztését is hatalmasan elő fogja mozdítani.

Fogadja igen tisztelt uram kitünő nagyrabecsülésem kifejezését, melylyel maradtam a tekintetes Urnak alázatos szolgálja

Dr. P. Torun Tádé

infulás abbás, fővikarius, a bécsi mechtárista Congregatio előljárója.

Az írásbeli gratulációk közül meg kiemelkedik egyik legelőkelőbb tudományos társulatunk üdvözlője, melynek jelentőségét emeli, hogy az aláíró elnök egyúttal a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője, a kinek nagy hatásköre van a múzeumok állami támogatásában. Az okirat így hangzik:

Magyar Néprajzi Társaság.

M. N. T.
905 9 sz.

Nagyságos Elnök Úr!

A Magyar Néprajzi Társaság, mely rokonszenvvel fogadta Dr. Herrmann Antal titkár jelentését az örmény múzeum kezde-

ményezéséről, örömmel üdvözli az Örmény Múzeum-Egyesület alakuló közgyűlése alkalmából és gazdag virulást kíván e jelentős intézménynek, melytől a hazai néprajzra is fontos eredményeket vár.

Hazafias üdvözléssel

Budapest 1905 február 17-én

A Magyar Néprajzi Társaság nevében:

Szalay Imre
elnök.

Dr. Sebestyén Gyula
főtktár.

A beérkezett táviratok, küldöik neveinek betürendjében, következő tartalmúak:

II. Tizenöt távirat.

Szongott Kristóf tanár.

Brassó. Kegyeletes czélt kitűző „Örmény Múzeum-Egyesület” eszméjét szivemből üdvözölöm. Hazafias üdvözléssel:

Abrahám István bíró.

*

Szongott Kristóf tanár.

Csik-Szereda. Az „Örmény Múzeum-Egyesület” alakuló közgyűlését szivem egész melegével üdvözölöm, további lépéseiben hazafias lelkesedéssel támogatom.

Dr. Fehér Antal.

*

Nagyságos Szongott Kristóf tanár ur.

Perjamos. Az „Örmény Múzeum” megalakulása körül kifejtett kegyeletes fáradozásaiért fogadja részemről is nagybecsülésem kifejezése mellett hazafias üdvözlétemet.

Gyertyánffy Dénes főszolgabíró.

*

Merza Gyula urnak.

Déva. Hosszas betegségem gátol az „Örmény Múzeum-Egyesület” mai szép ünnepélyén való megjelenésben; de szívvél-lélekkel Önök között vagyok és kívánom, hogy a most alakuló egyesületünk az ősök tiszteletének kultusza mellett édes magyar hazánk-nak többi hatalmas kultur-intézményeivel együtt fejlődjék. Ehhez kérjük Isten áldását és minden jó magyar-örmény támogatását.

Issekutz Pál földbirtokos.

*

Szongott Kristóf.

Segesvár. Az alapítandó „Örmény Múzeum“ virágzását szívből óhajtják: Merza István, Násztury János, Dobribán Gergely.

*

Szongott Kristóf.

Budapest. Az „Örmény Múzeum“ alakulása körül fáradó úttörőkre Isten áldását kérem.

Merza Márton.

*

Szongott Kristóf tanár.

Sopron. Becses meghívásukat megköszönve az alakuló közgyűlést szívélyesen üdvözölve kívánom, hogy nemes fáradozásukat siker koronázza.

Simay.

*

Szongott tanár.

Bécs. A legbensőbbben részt veszek az „Örmény Múzeum“ alapításának ünnepélyén, mely felejthetetlen férjem szülővárosában történik.

Özv. Szenkovitsné.

BCU Cluj / Central * University Library Cluj

Szongott tanár.

Bécs. Nagy örömmel értesültem az Önök múzeumának megalapításáról és kérem ahhoz legelőnkebb szerencsekívánataimat elfogadni.

Szenkovits Gusztáv nagykereskedő.

*

Szongott tanár.

Bécs. A mai dicső ünnepélyt örömmel üdvözöljük, lélekben jelen vagyunk s annak virágzását kívánja

Szenkovits Pál és családja.

*

Szongott tanár.

Bécs. A legmelegebben üdvözölöm őseim városában Örmény Múzeum alkotását, melynek virágzó fellendülést kívánok.

Dr. Szongott, Bécs város főorvosa.

*

Szongott Kristóf tanár.

Budapest. Meleg szívvel üdvözölöm örmény testvéreim hazafias és kegyeletes mozgalmát; lélekben ott lesz

Szongott Gyula.

*

Szongott Kristóf.

Budapest. Az „Örmény Múzeum“ megalakítása alkal-
mával személyesen meg nem jelenhetvén, ez úton fejezem ki üdv-
kívánatomat. Isten hintse áldását nemes munkájukra.

Szongott Viktor gyógyszerész.

*

Szongott Kristóf elnök urnak.

Kolozsvár. Örömmel és hazafias lelkesedéssel üdvözlöm
az „Örmény Múzeum“ alakuló gyűlését. Létesítését szivemből
óhajtom; mert hirdetni fogja a nagy örmény kultúra dicsőséges
multját, a magyarországi örmények lángoló hazafiságát és családi
életük költészetét.

Szvacsina Géza.

*

Szongott Kristóf tanár.

Budapest. Múzeum-Egyesületünk megalakulásán szemé-
lyesen részt nem vehetvén ez úton üdvözlöm az egyesületet. Sikert
kívánok hazafias működéséhez.

Zakariás János képviselő.

Az üdvözlő levelekből a következő nyomosabb helyek
kerültek bemutatásra, az írók nevének betürendje
szerint:

BCU Cluj / I. Huszonegy üdvözlőlevél.

Nagyságos Szerkesztő Úr!

Mélyen Tisztelt Elnök Úr!

El nem mulaszthatom, hogy a mai nevezetes nap alkalmá-
ból, midőn megvalósulás elé közeledik egy olyan eszme, melynek
a mélyen tisztelt Szerkesztő úr évek óta a legbuzgóbb és leglel-
kesebb harczosa volt, — szivem mélyéből tisztelem legnagyobb
kifejezésével ne üdvözljem. Évtizedek óta nem jelentkezett Sza-
mosújvár történetében ilyen fontos mozgalom, mint a mostani,
melynek hasznos, szükséges és elodázhatatlan voltát a magyar
tudományosság olyan képviselői is elismerték, kiknek szava a
tudomány világában döntő szokott lenni. Volt alkalmam épen a
napokban az „Örmény Múzeum“ ügyében néhány tisztelt nevű,
kiváló magyar tudós véleményével megismerkednem, kiknek bá-
torító és elismerő nyilatkozata újból megerősített azon meggyőző-
désemben, hogy midőn ilyen fontos és nagyjelentőségű kulturin-
tézmenyeket fejlesztünk, a lokális érdekek mellett első sorban a
magyarságnak és a magyar kulturának teszünk szolgálatot...

Budapest, 1905. febr. 18.

Mély tisztelettel üdvözli hálás tanítványa:

Dr. Bányai Elemér.

*

Igen tisztelt tanár, Szerkesztő úr!

A nemes célzt szívből üdvözlöm, annak mielőbbi és sikerdús létrejöttét szivemből ohajtom, s a szép és kegyeletes eszmék megvalósulásához sok szerencsét kívánok.

Remélve, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“ a t. szervező bizottság lelkes és ügybuzgó fáradozása folytán mielőbb létre jön, szívesen és örömmel jelentem ki, hogy annak rendes tagja kívánok lenni, s így a célzt — habár szerényen is — támogatni fogom.

Sepsi-Szent-György, 1905. febr. 17.

Dr. Bogdán Andor
városi tanácsos, ny. kir. albró.

*

Nagyságos Merza Gyula urnak

Kolozsvár.

Szeretett kedves jó Barátom!

Midőn a bécsi mechithárista rend nevében az „Örmény Múzeum“ szervező bizottságának t. elnökéhez intézett üdvözetéhez szivem legmelegebb érzelmeivel csatlakozom, a hazafias egyesület hasznos, sikeres működésére a jó Isten bőséges áldását kívánom...

A szamosújvári „Örmény Múzeum“ vagy is az abban felhalmozott tárgyak és műemlékek nemcsak örökös, fényes bizonyítékát fogják képezni az örmény nemzet magasfokú műveltségének és dicső multjának, hanem egyszersmind útmutatóul is fognak szolgálni édes magyar hazánk összes népfajainak, hogy iparkodjanak utánozni az örmények példáját és a műveltség s erőteljes munkásság termékeivel állítsanak maguknak dicső, örök emléket az utókor számára.

Ujvidék (Bécs), 1905. febr. 28.

Duha S. Dávid
a mechithárista rend első kormánytanácsosa, örmény kamarás,
plebános, apostoli hitküldér.

*

Igen tisztelt tanár úr!

Azt a valóban szép és nemes ügyet, úgy is célzt, a mely az „Örmény Múzeum“-mal fog testet nyerni, — őszintén és szivem melegével üdvözlöm.

Nagy-Szeben, 1905. febr. 18.

Elekes Bálint
kir. járásbíró.

*

Nagyságos Szongott Kristóf tanár és szerkesztő úrnak, az „Örmény „Múzeum-Egyesület“ szervező bizottsága elnökének Szamosújvár.

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlését tiszteletteljesen üdvözlöm s hön óhajtom, hogy nemes törekvését siker koronázza.

Sepsi-Szent-György, 1905. febr. 17.

Fejér Manó.

*

Tekt. Szongott Kristóf tanár urnak

Szamosújvártt.

A mult kegyeletes emlékeinek megőrzésére és az ősiség romlatlan eszméinek felújítására hivatott: „Örmény Múzeum-Egyesület“ megalakítása iránti törekvést szívből üdvözlöm, s ahhoz sikert kívánok.

Csik-Szereda, 1905. febr. 16.

Fejér Sándor

Csikvármegye főjegyzője.

*

Nagyságos Igazgató Úr!

(Kivonat a dr. Herrmann Antalhoz irt levélből).

...Nagy sajnálatomra ezen ülésen nem jelenhetek meg; mert épen ma érkeztem vissza Szamosújvárról, hol az „Örmény Múzeum“ első bálján személyesen óhajtottam részt venni.

Már maga ez a megjelenésem megadja a választ nemcsak arra nézve, hogy az „Örmény Múzeum“ szervezetét a legmelegbben helyeslem, de arra nézve is, hogy a magam részéről kész vagyok, tőlem telhetőleg, mindent örömmel megtenni, a mi a Múzeum felvirágzása érdekében megtehető.

Budapest, 1905. febr. 19.

igaz hive

Dr. Gopcsa László.

*

Tekintetes Merza Gyula urnak, az „Erdély“ szerkesztője, EKE pénztárnoka.

Kolozsvár.

Köszönöm a szives figyelmet. Sajnálatomra ily hosszú utat télen nem tehetek meg. Gratulálok az ideához és szívből kívánok fényes sikert... Danielhez (László) nektek gratulálok.

Perjámos, 1905. febr. 17.

Gyertyánffy Dénes.

*

Tekintetes Szongott Kristóf tanár urnak

Szamosújvárt.

Midőn az „Örmény Múzeum“ megalakulását szívből üdvözölöm s az ennek létrehozásában fáradozóknak e szép és fontos kultur-munkájuk sikeres megoldásához továbbra is kitartást és Istentől áldást kívánok, egyszersmind kifejezést adok abbéli hő óhajomásnak, vajha a magyar nemzeti érzésnek és a magyar hazaszeretetnek — az erdélyi örménység e hagyományos két szép erényének — a megerősítésére és fejlesztésére is áldásos hatást gyakoroljon.

Kiváló tiszteletem és hazafiúi üdvözetem kifejezésével maradtam a tekintetes Tanár urnak kész hive

Bodbai Gyertyánffy István
kir. tanácsos, mint a budapesti
áll. Paedagogium ny. igazgatója.

*

Mélyen tisztelt Elnök ur!

Igaz örömmel adok kifejezést annak, hogy az „Örmény Múzeum“-nak és egyesületnek eszméjét nemcsak helyeslem, hanem lelkem egész hevével üdvözlöm s büszkeséggel tölt el a tudat, hogy annak megvalósítását oly kezekben látom, mint a szervező bizottság tagjai, kiknek hazafias törekvéséhez Isten segedelmét kérve a legszebb sikert kívánom.

Torda, 1905. febr. 17.

igaz tisztelője
Harmath Domokos.

* -

Az igen tisztelt „Örmény Múzeum-Egyesület“-nek Szamosújvárt.

Tisztelt Uraim!

Merza Gyula barátomtól értesültem egy Szamosújvárt alapítandó „Örmény Múzeum“-ról. Ez a hír, tisztelt Uraim, valóban örömmel töltött el engemet, Mechtár hű fiát. Meglepetés reám nézve, még pedig nagyon kellemes meglepetés magyarhoni testvéreimnek ez a vállalkozása. Midőn mi az Önök életkörülményeire gondolunk, kik távol vannak az őshazától és egy örmény közép-ponttól és a kiknek hagyományos érzülete századok óta veszélyben forgott a sors csapatai alatt: mindezek ellenére, a Önök mai örmény jellegű kulturalis nagy ébredésében, tisztelt Uraim, van valami, a mi reánk, az Önök testvéreire nézve elragadó, kik annyi szeretet, remény és öröm között kísérik figyelemmel Önöket a távolból. Mi talán látszólag kedvezőbb föltételek alatt élünk faji tulajdonaink föntartása tekintetében; ámde valójában, erőink sajnosan megbénított állapotban és képtelenek lévén egy kietlen és üres jövőre nem gondolni: irigyeljük az Önök szabad röppét az.

ős haza felé, melynek emlékére Önök mintegy szentély gyanánt múzeumot emelnek, a melyért az Önök szive oly frissen és oly erősen megdobbzan új hazájuk égboltja alatt. Áldja meg az Ég az Önök munkáját, melyet egész lelkemből üdvözölök s erősítse meg a lelkét minden derék örménynek, a szegény örmény nemzet újjászületésének, szerencsésének és jövőjének a biztosítására. Dicsőség Armeniának és tisztelet odaadó gyermekeinek Magyarországon!

Konstantinápoly, 1905. febr. 21.

Testvéri üdvözlettel
Dr. P. Hátzuni Vártán
a perai örmény kollegium
igazgatója.

*

Az „Armenia“ folyóirat tekintetes szerkesztőségének
Szamosújvárt.

Velence, Szent-Lázár szigete, 1905. febr. 20.

Tisztelt Uram!

Fől vagyok hatalmazva, hogy Gürekián Ignác érsekfőapát úr ő excellenciája nevében Önt értesítem élénk sajnálkozásával, hogy közbejött akadályok miatt kellő időben és szándékolt alakban nem írhatott.

Azonban nagyrebecsülve Önöknek egy „Örmény Múzeum“ alapítására irányuló nemes eszméjét, kéri Önt, hogy vegye jó neven az ő önkéntelenül megkésett, de nem kevésbé élénk és őszinte szerencsekívánatait. Fogadja tisztelt Uram ő excellenciája őszinte üdvözlétével egyidejűleg atyai áldását, melyet ő az Égből lekönyörög nemes vállalkozásuk teljes sikerére.

P. Jádigián Fülöp
a velencei Murát-Ráphael
örmény akademia igazgatója.

*

Érdeklődésem hazánk minden kulturalis intézménye és így a létesítendő „Örmény Múzeum“ iránt is megvan és ennek ébrentartása — mondhatom — életszükségletem.

Nagy-Iklód, 1905. febr. 17.

László László.

*

Tehtetes Szongott Kristóf urnak, mint az „Örmény Múzeum“-
Egyesület“ szervező-bizottsága nagyérdemű Elnökének

Szamosújvárt.

Mélyen tisztelt Elnök ur!

Fájó szívvvel jelentem, hogy az „Örmény Múzeum-Egyesület“-
nek holnap Szamosújvárt tartandó alakuló közgyűlésén, legyőzhetlen
akadályok miatt, személyesen nem jelenhetek meg.

Azonban lelkileg ott leszek és forró imámat küldöm a Mindenhatóhoz, az üldözöttek és martirok legfőbb vigasztalójához, azon esedezéssel, hogy ezen közgyűlés üdvös törekvésére adja atyai áldását.

Ezen alakuló közgyűlést szívem mélyéből üdvözlöm és minden tagjának Istentől áldást kívánok.

Kolozsvárt, 1905. febr. 18.

hazafias tisztelettel
Dr. Mály István.

*

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

A megalakítandó „Örmény Múzeum“ közgyűlésén hivatalos elfoglaltságom következtében a legnagyobb sajnálattal nem vehetek részt. Bár személyesen nem is lehetek ott, innen a távolból szívből üdvözlöm a nemes hazafiakat, a kik nem kimélve faradságot, igyekeznek hazánkban széjjelszórt nemzetiségünk ereklyéit az utóknak megőrizni. . .

Szilágy-Somlyó 1905, febr. 18.

Merza Jenő
földmiv. iskolai s. tanár.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Tekintetes Merza Gyula birtokos urnak

Kolozsvár.

Édes Gyula!

Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ közgyűlésére személyesen el nem mehetek, de az eszmét magam is lelkesen üdvözlöm és annak támogatására szerény tehetségemet fel is ajánlom; mert elődeink kegyeletes emlékeit én is szívemben őrzöm.

A közgyűlésen szíveskedjél az eszmét nevemben is üdvözölni, melynek sikeres létesítését lelkesen ohajtom. Ólél rokonai szeretettel.

Gyergyó-Szent-Miklós 1905 febr. 17.

Merza Vilmos
kereskedő.

*

Szenkovits Gusztáv, ki táviratot is küldött az „Örmény Múzeum-Egyesület“-et szervező bizottság elnökéhez, Merza Gyula barátunkhoz intézett levelében melegen üdvözölte (Bécsből) az alakuló közgyűlést.

*

(Merza Gyulához írott levél kivonata.)

Kedves Barátom!

Szíves meghívásodért fogadd őszinte köszönetünket. Végtelenül örülök annak, hogy az eszme végre megérlelődött s immár a kivitelre került a sor. A megnyitásra nem mehetek le. . .

Felhivom különben figyelmedet a következőkre:

A 60-as években Erzsébetvároson elhunyt egy Papp János nevű egyén, ennek birtokában (kinek neje, ki azóta szintén elhalt, Murát Johánna volt) volt sok évszázadig őrzött örmény zászló. Színe sárga, szegélye arany. Utána lehetne járni, hogy nincs-e meg véletlenül az utódoknál ez az ereklye. Nevezett Papp család még most is ismeretes és Papp Jenő vasúti és hajozási főfelügyelő unokája az általom említett Papp Jánosnak. Igaz szeretettel kész híved.

Budapest, 1905. febr. 17.

Tutsek Jóska.

*

Tisztelt Tanár Úr!

A szamosújvári „Örmény Múzeum“ megalapítása alkalmából őszinte örömmnek óhajtok kifejezést adni: hogy a magyarországi örmények a faji kegyelet templomát, kultuszát teremtik meg benne.

Csak az a nemzet él, a mely emlékezik; csak annak a népnek van jövője, mely a multat nem felejtí el.

Budapest, 1905 febr. 16.

Hazafias üdvözlettel
Tutsekné Bexheft Lilly.

*

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

. . . Büszkén vallom magamat mindig örménynek, annak a kis nemzetiség tagjának, mely hazánknak annyi jelest adott s azért utódaink számára megőrzendőnek tartom régi ereklyéinket s mindazt, mi multunkra vonatkozik s minthogy legnagyobb sajnálatomra — hivatalos elfoglaltságom miatt — haza nem mehetek, engedje meg nekem, hogy úgy is mint régi szerető tanítványa, ki azt is tudja, hogy mennyit köszönhetünk e részben is lelkes fáradozásának, e szép eszme megvalósulásakor a távolból üdvözölhessem.

Maradtam kiváló tisztelője

Székely-Udvarhely 1905 február 16.

Dr. Voith Gerő.

*

(Merza Gyulához intézett levél kivonata.)

Kedves Barátom!

... Az „Örmény Múzeum-Egyesület“ alakuló gyűlésére — sajnálatomra — nem mehetek le; de üdvözlöm az új egyesületet és kérek jelentsd be, hogy az egyesület rendes tagjai sorába magam is belépek. Ez idő szerint még nagyobb áldozatot az ügy érdekében nem hozhatok.

Szeretettel maradok kész hived

Zakariás János dr.

Ezekenkivül még 100 helyeslő nyilatkozat érkezett a szervező bizottság elnökéhez. A küldők nevei a közgyűlés kívánságára egyenkint felsoroltattak.

III. Száz helyeslő nyilatkozat.

Azoknak becses nevei, kik helyeslő nyilatkozatot küldöttek:
Aján Lukács kereskedő, a Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, Szamosújvár.

Alexa Miklós földbérlő és kereskedő, Szamosújvár.

Ávéd Jákó nyug. főgymnasiunai igazgató, Gyulafehérvár.

Bányay Kristóf nagybirtokos, Tamásfalva, u. p. Kovászna.

5. Bárány Tivadar kereskedő, Felső-Visó.

Bárány István magánzó, Szamosújvár.

Bárány János városi számvevő, Maros-Vásárhely.

Bárány Lukács kanonok-plébános, Szamosújvár.

Bárány Márton birtokos és kereskedő, Szamosújvár.

10. Berán János, egyházi karnagy, Szamosújvár.

Bocsáncezi László banktisztviselő, Kolozsvár.

Dr. Bogdán Andor városi tanácsos, Sepsi-Szent-György.

Boros Vidor tanítóképző intézeti tanár, Szamosújvár.

Buslig József áldozár, főgymn. tanár, Brassó.

15. Cheul Tivadar városi számvevő, Szamosújvár.

Csáusz János kereskedő, Szamosújvár.

Dr. Csiki János körorvos, Uzon.

Dr. Czetz Dénes gyógyszerész, Kolozsvár.

Csiky József kir. ítélőtáblai bíró, Budapest.

20. Duha Kristóf közigazgatási tanácsos, Szamosújvár.

Donszky István kereskedő, Brassó.

Drágomán Gergely nyug. telekkönyvvezető, Nagyilonda.

Fáraó Simon örmény szert. plébános, Csik-Szépviz.

Dr. Fejér Antal ügyvéd és lapszerkesztő, Csik-Szereda.

25. Dr. Fejér Dávid orvos, Gyergyó-Szent-Miklós.

Dr. Fejér Gerő vallástanár, nevelő-intézeti igazgató, Gy.-fehérvár.

Fogolyán Kristóf földbirtokos, Sepsi-Szent-György.

Fogolyán Lukács kereskedő, Sepsi-Szent-György.

- Gajzágó Ferencz nyug. kir. táblabíró, Kolozsvár.
30. Gárabéd Bálint házbirtokos, Besztercze.
Gáspár Gyula gyógyfürdő-tulajdonos, kereskedő, Maros-Vásárhely.
Gergelyfi Tamás magánzó, Déva.
Dr. Gogomán Antal ügyvéd, Dés.
Govrig J. Gergely hittanár, Erzsébetváros.
35. Görög Joachim örmény szert. plébános, Gyergyó-Szent-Miklós.
Harmath Domokos kir. telekkönyvvezető, Torda.
Haragay Márton kereskedő, Szamosújvár.
Ifj. Herrmann Antal dr. pénzügyi fogalmazó, Sepsi-Szt-György.
Herrmann Julia tanítónő, Albertfalva, u. p. Budafok.
40. Dr. Br. Horváth Emil lapszerkesztő, Dés.
Jósa János főgymn. tanár, Szamosújvár.
Kábdebő Gergely alispán, Temesvár.
Kapatán V. Márton segédlelkész, Szamosújvár.
Beodrai Karátsonyi Andor nagybirtokos, Beodra.
45. Karácsonyi András kereskedő, Oláh-Szent-György.
Karácsonyi István alispáni iktató, Máramaros-Sziget.
Kopár Kristóf hitelbank-igazgató, Szamosújvár.
Kopasz Gergely plébános, Ó-Radna.
Dr. Kosutány Ignác egyetemi tanár, Kolozsvár.
50. Dr. Kosutány Tamás orsz. chemiai intézeti igazgató, Budapest.
Rétháti Kövér Béla főszolgabíró, Mezőkovácsháza.
Kritsa Klára írónő, Gyergyó-Szent-Miklós.
László József földbirtokos, Nagy-Iklód.
Lengyel Árpád ny. városi aljegyző, Erzsébetváros.
55. Lengyel István kereskedő, Szamosújvár.
Lengyel Márton honvéd százados, Tápió-Süly.
Dr. Mály István orvos, Kolozsvár.
Márkovich János ügyvéd, Erzsébetváros.
Márkovics Simon hivatalnok, Szentágota.
60. Mártonfy Márton miniszteri osztálytanácsos, orsz. iparoktatási főigazgató, Budapest.
Merza Vilmos kereskedő, Gyergyó-Szent-Miklós.
Mihály Imre nyug. levéltárnok, Szamosújvár.
Moldován Simon városi pénztárnok, Szamosújvár.
Özv. Molnár Antalné, Budapest.
65. Murádin Sándor kereskedő, Szamosújvár.
Dr. Novák Károly kincstári főorvos, Máramaros-Sziget.
Nuridsán János kereskedő, Szamosújvár.
Onucsán Miklós kir. járásbírósi aljegyző, Medgyes.
Órosz Endre állami isk. igazgató, Apahida.
70. Dr. Papp Bogdán ügyvédjelölt, Kolozsvár.
Dr. Papp Gusztáv városi tanácsos, Szamosújvár.
Dr. Papp József ügyvéd, Kolozsvár.
Papp Mózes mérnök, Arad.
Papp Norszesz birtokos, Szamosújvár.

75. Özv. Papp Tódorné birtokosnő, Szamosújvár.
Dr. Patrubány Lukács tanár, Budapest.
Perint Jakab kereskedő, Szamosújvár.
Puskás Gergely róm. kath. plebános, Dicsőszentmárton.
Dr. Réthy László régiségtári igazgató ör, Budapest.
80. Sáhin Lukács birtokos, Pánczél-Cseh.
Sáhin Péter kereskedő, Szamosújvár.
Salamon Árpád magy. kir. adótárnok, Szamosújvár.
P. Sántha Angelus zárdafőnök, Dés.
Dr. Simay Gyula kereskedelmi és váltó-törvényszéki bíró,
Budapest.
85. Dr. Simay János minist. nyug. segédtitkár, Szamosújvár.
Simay Tódor mérnök, Sopron.
Simonovics Gerő örmény kath. kántor, Gyergyó-Szent-Miklós.
Szentpéteri János végrehajtó, Dés.
Dr. Szentpéteri Kristóf ügyvéd, Gyergyó-Szent-Miklós.
90. Szvacsina Géza polgármester, Kolozsvár,
Szongott Jakab takarékpénztári vezérigazgató, Tasnád.
Szöcs Mihály főgymn. tanár, Dés.
Tarisnyás János kereskedő, Szamosújvár.
Todorán Endre nyomdatulajdonos, Szamosújvár.
95. Todorfi Lukács polgármester, Szamosújvár.
Dr. Turcsa János cs. és kir. főtörzsorvos, Kolozsvár.
Uhlyárik Albin kir. orsz. fegyintézeti igazgató, Szamosújvár.
Verzár Lukács gyárigazgató, Brassó.
Verzár Kálmán kereskedő, Brassó.
100. Voith Gergely földbirtokos, Dés.
Wolf Bogdán gyógyszerész, Dés.
Zakariás L. Antal birtokos, Csik-Szépviz.
Dr. Zakariás József állami fegyintézeti orvos, Szamosújvár.

Ime a helyeslés, a rokonszenv, a lelkesedés impozáns nyilatkozása. Pedig ez csak kis része azoknak, a kikről tudva van, hogy helyeslik az eszmét. Mert az alakuló gyűlésre szóló meghívók úgyszólván az utolsó órában küldettek szét a legismertebb örmények nevére és az intézők néhány személyes ismeréséhez. Az így is ilyen szép számmal beérkezett nyilatkozatok mindenesetre feljogosítanak minket annak a konstatálására, hogy a hazai örménység legjava helyesli az örmény múzeum eszméjét, azért reméljük, hogy foganatósan közre fog működni az eszme megvalósításában.

A közgyűlés örvendetes tudomásul veszi az elmondott és a bemutatott üdvözléseket.

A korelnök felszólítja Herrmann Antalt a szervező bizottság jelentésének előterjesztésére: Herrmann kijelenti, hogy most nem fogja a múzeum fontosságát fejtegetni. Az előkészítők nevében kifejtette ezt az első nyilvános értekezleten. Nem akar vitatkozni azon kevés számú és még kevesebb értékű nyilvános felszólalással, melyek csak azt mutatják, hogy a legnemesebb alkotást is sanda szemmel nézi a tudatlanság és rossz akarat. Ezeket nem szavakkal, hanem tettekkel kell megcáfolni. — Nem lehet most deklamálni nagy reményekről és fényes sikerekről. Ez majd talán az örmény múzeum ünnepélyes megnyitásánál lesz helyén. Most csak az a feladata, hogy a legnevezetesebb tényeket konstatalja s hogy a szervezők nevében a nyilvánosság színe előtt hitvallást tegyen arról, milyen szándékkal, tudattal és célzattal munkálkodnak az örmény múzeum megalkotásán.

A szervező bizottság megtette mindazt, a mit reá bízott az értekezlet és azt, a mi az ilyen bizottságok feladata szokott lenni. Több ülést tartott, a leggondosabban megszerkesztette az alapszabályokat, informálta a sajtót, megkezdte az eszme propagálását, előkészítette a közgyűlést, melyre meghívókat bocsátott ki. Ezenkívül a következő fontosabb eseményekkel számolhat be. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kolozsvári múzeumában való kiállítás céljából Bárány Lukács plébános által készségesen átengedett örmény egyházi himzések keltettek mélyebb és általánosabb érdeklődést a hazai örmény műkincsek iránt. Ez tette aktuálissá a múzeum kérdését. Az eszme számára tetemes anyagi alapozást nyújtott egy nagylelkű névtelen pártfogó adománya, a ki 1000, azaz ezer korona alapítványt tett az örmény múzeum javára, Világosító-Szent-Gergely-alap czimen s ez összeget postán be is küldötte Szamosújvár város polgármesterének. Ezenkívül különböző, részben nagybecsű, örmény vonatkozású tárgyakat a következő pártolók adományoztak az örmény múzeumnak: Bárány János, Bárány Lukács, dr. Gopcsa László, Görög Joachim, Kapatán Márton, dr. Mály István, Merza Gyula, Meskó Miklós, Miskgián János, Szongott Józéfa, Szongott Kristóf, Tódorfi Lukácsné. Az előadó

ezután röviden jelenti az örmény múzeum természetét és célzatát. A hazai örménység azért gyűjti múzeumba multja emlékeit, nemzeti kincseit, családi ereklyéit, hogy ezeket letegye a magyar nemzeti közműveltség oltárára. Legdrágább vagyonát nyújtja ebben a hálás kegyelet, a gyermeki ragaszkodás áldozatául e dicső nemzetnek, mely kebelébe fogadta a századokon át üldözött örménységet, új édes hazát adott neki a keleten feldult ősi szülőföld helyett, alkalmat nyújtott e rokon elemnek, nemcsak arra, hogy itt gyarapodjék és boldoguljon, hanem arra is, hogy kulturát teremtsen és terjesztszen, hogy kiváló tényezője legyen a hazai közéletnek, nagy hasznos munkával és rajongó hűséggel rójja le háláját az örökbefogadó magyar nemzet iránt, mely az ideszakadt többi népelemekből csak mintegy válogatott szemelvényeket kebelezett be teljesen, de az egész örmény rajt, mint színnemes elemet, a maga egyetemébe olvasztotta: szellemébe és vérébe. E transzsubstantiationnak, a magyar-örmény, mint legjobb, legprégnansabb magyar tiszta hazafiságának emléke és tanúsága akar lenni az örmény múzeum. És e múzeum ethnikus színe, szimboluma lesz annak, hogy a magyar-örmény épen mint örmény—magyar, faji erényeinek, 3000 éves történelme által kifejlesztett és kipróbált nép-jellegének ápolása által tudott e nemzetnek olyan életerős, szívós, megmételezhetetlen eleme lenni. E múzeummal, mint szín-magyar hazafias és nemzeti kulturintézménnyel is, mint egész életével példát ad az örménység a hazai nemzetiségeknek a hazafias kötelességek teljesítésében.

Ez az alapítandó múzeum, az alakuló egyesület szelleme és ebben a szellemben kéri előadó a közgyűlést, a hazai örménységet, hogy pártolják a nemes ügyet.

Erre a korelnök határozatilag kimondja, hogy a közgyűlés tudomásul veszi a szervező bizottságnak Herrmann Antal előadó által előterjesztett jelentését és Merza Gyula indítványára a közgyűlés azt kívánja, hogy Herrmann Antal beszéde szószerint jegyzőkönyvbe vétessék.

Most a korelnök felszólítja Merza Gyulát az alapszabálytervezet előterjesztésére.

Merza Gyula előrebocsátja, hogy a bizottság alapos megfontolással állapotodott meg az alapszabályokat előterjesztendő szövegében.

Néhány apróbb módosító indítványt — az adott felvilágosítás után — visszavontak felszólalók. Ezután a korelnök kimondotta, hogy a közgyűlés elfogadta az alapszabályokat és annak alapján az „Örmény Múzeum-Egyesület“-et az alapszabályok megerősítéséig ideiglenesen megalakultnak jelentette ki.

II. Az „Örmény-Múzeum-Egyesület“ alakuló közgyűlésének tárgysorozata.

(1905. február 19. délután 3 órakor.)

1. Szongott Kristóf, a szervező-bizottság elnöke, megnyitja. Ajánlja korelnöknek Bárány Lukács plébánost.

2. A korelnök fegyzőnek felkéri dr. Papp Gusztávot. Jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri László Mártont és Merza Gyulát.

3. Üdvözlések.

4. BAU korelnök felszólítja dr. Herrmann Antalt a szervező-bizottság jelentésének előterjesztésére. Tárgyalás és tudomásul vétel.

5. A korelnök felszólítja Merza Gyulát az alapszabályok előterjesztésére. Tárgyalás és elfogadás.

6. Korelnök az egyesületet megalakultnak jenteti ki.

7. Korelnök a jelölő-bizottságba ajánlja Merza Gyulát, Bárány Jánost és László Mártont.

8. Az ülés felfüggesztése.

9. Bárány János jelentést tesz a jelölésről.

10. Tisztikar és választmány választása.

11. Korelnök kihirdeti a választás eredményét és felkéri a megválasztott ügyvivő alelnököt az elnökség elfoglalására.

12. Ügyvivő alelnök az összes megválasztottak nevében megköszöni a bizalmat, köszönetet mond a korelnöknek, a szervező-bizottságnak és elnökének.

13. Ügyvivő alelnök ajánl: tiszteleti tagokat, tiszteleti elnököket, alelnököket és tiszteleti múzeum-igazgatót.

14. Esetleges indítványok tárgyalása.

15. A gyűlés bezárása.

III. Az „Örmény-Múzeum-Egyesület tisztikara és választmánya.

A. Tisztikar.

Elnök: Dániel László, ügyvivő alelnök: Tódorfi Lukács. Alelnökök: Gopcsa László dr., Issekutz Győző dr., Mártonfi Lajos dr., Merza Gyula, Tüzes Karácson. Titkár: Papp Gusztáv dr., jegyző: Kapatán Márton, pénztáros: Moldován Simon, ellenőr: Gopcsa Jakab dr., ügyész: László Márton dr., számvizsgálók: Kopár Kristóf, Zábulik László.

Múzeumi felügyelő-bizottság elnöke hivatalból: Bárány Lukács. Hivatalból előadó: Szongott Kristóf, mint a múzeum igazgatója, jegyző: Papp Gusztáv dr. mint titkár. Tagjai: Dániel László mint elnök, Tódorfi Lukács mint ügyvivő alelnök és mint Szamosújvár örmény polgármestere, Moldován Simon mint pénztáros, László Márton dr. mint ügyész és Mártonfi Lajos dr. mint a szamosújvári állami főgymnasium igazgatója. A múzeum igazgatója: Szongott Kristóf. A múzeum örei: Bányai Elemér, Józsa János, Kapatán Márton, Ornstein József, Orosz Endre, Temesváry János dr.

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

B. Az „Örmény-Múzeum-Egyesület“ választmányi tagjai:

Ábrahám István,
Ábrahám Zachar,
Antalfy Manó dr.,
Ákontz Károly dr.,
Áján Joachim,
Ávéd Jákó,
Ávedik Simon,
Ázbej R. Jakab,
Bárány János,
Bányai Kristóf dr.,
Buzáth Ferencz,
Bogdán Andor dr.,
Bogdánffy Gábor,
Czetz Dénes dr.,
Csiky Viktor dr.,
Csiky József,
Br. Dániel Tibor,

Dobál Antal,
Duha Kristóf,
Duha János,
Eránosz Ferencz,
Elekes Bálint,
Fejér Antal dr.,
Fejér Manó,
Fejér Dávid dr.,
Fogolyán Tivadar dr.,
Gyertyánffy István,
Gáspár Gyula,
Gorove László,
Gajzágó Ferencz,
Gajzágó Manó,
Gogomán Antal dr.,
Harmath Lujza,
Harmath Domokos,

Issekutz Pál,
Issekutz Hugó dr.,
Jakabffy Imre
Rétháti Kövér Béla
Kabdebó Ferencz dr.
Kabdebó Gergely,
Kritsa Klára,
Kosutány Ignác dr.,
Kopatz Lukács,
Lászlóffy László,
László László,
Lengyel Márton,
Lengyel Árpád,
Lengyel Zoltán dr.,
Mártonfy Márton,
Márkovics János,
Merza János,
Merza Lajos,
Novák Károly dr.,
Nuricsán József dr.,
Osztían Olivér dr.,
Papp Mózes,

Papp József dr.,
Papp Márton,
Papp Bogdán dr.,
Páll Bogdán,
Patrubány Lukács dr.,
Papp Géza,
Petelei István,
Simay Gerő,
Simay Tódor,
Simay János dr.,
Szvacsina Géza,
Simon Gyula,
Turcsa János dr.,
Tábory Róbertné, Tutsek
Anna,
Tamásy István,
Tüzes Tódor,
Voith Gerő dr.,
Vertán Endre dr.,
Werzár István,
Zakariás L. Antal,
Zakariás József dr.

A alapszabályok.....§-a értelmében hivatalból tagjai
a választmánynak. Ávedik Lukács, Bárány Lukács,
Csiky L. Miklós, Drágomán Antal, Duha S. Dávid,
Esztegar Gergely, Fáraó Simon, Govrik J. Gergely, Görög
Joáchim, Kapatán Márton, Miskgián János és Turcsa
Mihály.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos SZONGOTT KRISTÓF.

Szamosújvárt, Todorán Endre „AURORA” könyvnyomdája.

== SZAMOSÚJVÁRI HIRADÓ. ==

— Az Örmény-Múzeum-Egyesület* alapító tagjaivá lettek: 1. József főherczeg Ő Fensége; 2. Névtelen, Világosító-Szent-Gergely alapítvány czim alatt ezer (1000) koronát küldött; 3. Lomperti Korbuly Bogdán nagybirtokos (Kolozsvár); 4. Fáraó Simon alesperes, örm. kath. plebános (Csik-Szépviz); 5. Szongott Kristóf, az Armenia* szerkesztője. — A rendes tagsági díjaikat befizették: Simay Gergely kir. tanácsos, törvényszéki nyug. elnök (Kolozsvár) három évre (1905, 1906 és 1907-re) 30 (harmincz) koronát; 2. Gajzágó Ferencz nyug. táblai bíró (Kolozsvár) szintén három évre (1905, 1906 és 1907-re) 30 (harmincz) koronát. 3. Temesvári János nagybirtokos (Uzon) 1905. évre küldött postautalvánnyal 10 (tiz) koronát. Midőn ezen örvendetes, eseményszámba menő eseteket nyilvánosságra hozzuk, egyúttal kijelentem, hogy József főherczeg Ő Fenségének már küldött a Múzeum-Egyesület elnöksége köszönő iratot (lásd a jelen füzet vezető cikkét), — s mihelyt lejönnek a belügyminiszter urtól a megerősített alapszabályok, mindenik tag: legyen akár alapító, akár rendes tag, megkapja beküldött díjáról az elnökség által aláírt rendes nyugtatványt.

— Mult havi füzetünk megjelenése óta kapott az „Örmény Múzeum“ Duha Kristóf városi tanácsnok gondos közbenjárására egy igen szép keresztelő ruhát. Ez a drága takaró egy méter hosszú és 94 centiméter széles fehér selyemszövet, mely belül rózsaszínű anyaggal van kibélelve. Ezen díszesen kivarrt takaró közepén I. H. S. (Iesus Hominum Salvator) betűk — közepén a szokásos keresztel — láthatók, lejjebb egy sziv van alkalmazva; alul jobbról és balról két szintén aranyzállal kivarrt virág. A jobb felől levő világ alatt S. M. (Simay Mártonné) betűk és bal felől a virág alatt B. K. (Balta Kajetania) láthatók. Ez az értékes tárgy, mely három oldalán arany-csipkével van ékesítve, — 1807-ből való. Özv. Csipkés Benedekné Korbuly Mari adta Múzeumunknak. Midőn nevezett úrnőnek szép adományáért szives köszönetet mondunk, egyszersmind megköszönjük a derék tanácsnok úrnak is a beces figyelmét, mely nemcsak egy igen szép tárggyal gyarapította Múzeumunk gyűjteményét, hanem anyai egyik elődének emlékét is méltó helyen örökítette meg. És mi reméljük is, hogy a tanácsnok úr ügyessége, gondossága, utánjárása még több tárgyat fog megszerezni Múzeumunk számára. Adjon Isten életet, erőt egészséget a népszerű, rokonszenves tanácsnok úrnak, hogy állásával járó kötelességeinek lelkiismeretes, pontos teljesítése mellett szakithasson néha-néha egy kis időt a pártoló úr Múzeumunknak is; mert a tagokon kívül nemcsak az pártfogója ügyünknek, ki valamit ad a Múzeumnak, hanem az is, ki megszerez valamit gyűjteményünk számára.

— A kolozsvári egyetemen — a király nevében márczius 11-én avatták doktorrá a kolozsvári egyetem egyik jeles tanítványát, Pordea Gyulát „sub auspiciis regis“ — a király kiténtetésével. Zsilinszky Mihály közoktatási államtitkár képviselte a királyt, ő adta át a király gyűrűjét szép beszéd kíséretében. Beszédét az államtitkár így fejezte be: „Legyen hű eddig követett útjához, magyar hazájához, királyához, tudományzakához és önmagához.“ Kiss Mór rektor lelkes szavakban köszönte meg Zsilinszky beszédét. Az ünnepély után lakoma volt, melyet az ifjúság rendezett Zsilinszky tiszteletére... Dr. Pordea Gyula lapunk szerkesztőjének is több éven át volt jóemlékü tanítványa és mivel a tudorral avatás alkalmával nem üdvözölhettük volt szeretett, kiváló tanítványunkat, gratulációját öregedő volt tanára itt az „Armeniá“-ban adja át.

— Az igazságügy miniszter dr. Zakariás Józsefet, a helybeli országos fegyintézet orvosát a VIII. fizetési osztályba léptette elő. Debuisset pridem! Kevés ember érdemelte meg a kiténtetést annyira, mint dr. Zakariás, ki értelmével, szaktudományával, praxisával oly sok és jelentékeny szolgálatokat tett a közegésségügynek. Ad multos annos!

— Az „Armenia“ tavali évfolyamában (130 lap) a széptollú és ékesbeszédű dr. Mály István orvos (Kolozsvár), ez a könnyörületes szivéről, nemes lelkéről, humanus gondolkodásáról, nagy műveltségéről, a kultur-intézmények meleg pártolásáról... széles körben ismert igazi úr, egy nagyon talpra esett cikkert irt „Adakozzunk a Verzár-szoborra“ cím alatt, mely szükséges, alkalomszerű cikk már is kezdi éreztetni hatását. Ugyanis Fáraó Simon alesperes és örmény kath. plebános (Csik-Szépviz) a napokban küldött lapunk szerkesztőjéhez még 50 (ötven) koronát a Verzár-szobor javára. Azért írjuk így, hogy „még küldött 50 koronát“; mert nevezett kedves barátunk volt a legeslegelső, ki 200 koronával az aláírást a Verzár-szoborra megkezdette... És ime a második gyűjtés aláírását is 50 koronával ő kezdi meg. És itt tájékozás végett megírjuk még azt is, hogy eddig azért nem biztunk még meg senkit a szobor elkészítésével, mert még nem gyűjthettük össze a szükséges összeget. Eddig összegyűlt a mondott célra mintegy 8000 forint, és ha ehhez adjuk Szamosújvár város három részlet-tartozását, lesz 11.000 forint. De még akkor is hiányozni fog a felállítási költségeken kívül körülbelül még 3000 forint. Azért kérő szavunkat azokhoz intézzük, kiknek lsten többet adott, mint az alesperes urnak, és tisztelettel kérjük őket, hogy adakozzanak a mondott kegyeletes, maradandó célra, annyit, mennyit adhatnak... és akkor a szép szobor nemsokára diszíteni fogja városunk főterét... Az adakozásokat lapunk hónapról hónapra nyugtázni fogja... Az adományokat kérjük a szobor-bizottság elnökének: Bárány Lukács kanonok-plebános nevére küldeni Szamosújvárra.